

Новіков Олександр,
студент спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»,
Науковий керівник: **Фугело П.М.,**
к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та електронних платіжних систем
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

МЕТОДИ ОЦІНКИ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Згідно Кодексу України з процедур банкрутства, *банкрутство* - визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації і погасити грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури [1].

Звичайно, краще не доводити підприємство до такого стану, а вчасно виявити загрозу банкрутству і вжити відповідні заходи для відновлення нормального функціонування підприємства.

Для цього існує багато західних та вітчизняних моделей оцінки ймовірності банкрутства.

Зупинимось на найбільш застосовуваних з них.

Основоположником прогнозування банкрутства є американський економіст Едвард Альтман.

На сьогоднішній день в економічній літературі описується кілька моделей Альтмана: двофакторна модель; п'ятифакторна модель; семифакторна модель; чотирихфакторна модель для невиробничих підприємств; модель Альтмана для компаній, акції яких не котируються на біржовому ринку; модель Альтмана для ринків, що розвиваються.

Формула розрахунку п'ятифакторної моделі Е. Альтмана має вигляд:

$$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 0,999X_5 \quad (1)$$

де X_1 – відношення власного оборотного капіталу до всього активів;

X_2 – відношення нерозподіленого прибутку до всього активів;

X_3 – відношення прибутку до виплати відсотків до всього активів;

X_4 – відношення власного капіталу до зобов'язань;

X_5 – відношення чистого доходу до всього активів.

Для визначення ймовірності банкрутства порівнюється розрахований індекс із його критичним значенням.

При значенні показника $Z < 1,8$ ймовірність банкрутства підприємства дуже висока;

в межах 1,81-2,70 – висока;

в межах 2,71-2,99 – можлива;

3,00 і більше – дуже низька.

Двофакторна модель Альтмана виглядає:

$$Z = - 0,3877 - 1,0736 \times K_{пл} + 0,579 \times (ПК / П)(2)$$

де $K_{пл}$ - коефіцієнт поточної ліквідності;

ПК - позиковий капітал;

П - пасиви.

При значенні $Z > 0$ ситуація в аналізованій компанії критична, ймовірність настання банкрутства висока [2].

Двофакторна модель Альтмана і п'ятифакторна дають різні результати під час розрахунків. Це пов'язано з тим, що під час оцінки використовується обмежена кількість факторів. Більш найточнішим вважатимемо результат аналізу за двофакторною моделлю, тому що вона адаптована під українську економіку.

Першу спробу розробки дискримінантної функції, придатної для оцінки ймовірності банкрутства на вітчизняних підприємствах, зробив відомий

український дослідник в області фінансового антикризового менеджменту О.О. Терещенко.

Дана модель існує у двох варіантах. Перший – це універсальна модель, що включає 6 показників і побудована на основі даних 850 підприємств різних галузей. Друга модель містить 10 показників і враховує диференціацію підприємств за галузями [3].

Універсальна модель О. Терещенка визначається за формулою:

$$Z = 1,5X_1 + 0,08X_2 + 10X_3 + 5X_4 + 0,3X_5 + 0,1X_6(3)$$

де X_1 – відношення грошових надходжень до зобов'язань;

X_2 – відношення валюти балансу до зобов'язань;

X_3 – відношення чистого прибутку до середньорічної суми активів;

X_4 – відношення прибутку до виручки;

X_5 – відношення виробничих запасів до виручки;

X_6 – відношення виручки до основного капіталу.

На основі отриманого результату здійснюється висновок про ймовірність банкрутства підприємства: коли $Z > 2$ – підприємство є фінансовою стійким і йому не загрожує банкрутство; $1 < Z < 2$ – у підприємства порушено фінансову рівновагу, але йому не загрожує банкрутство за умови переходу на антикризове управління; $0 < Z < 1$ – підприємству загрожує банкрутство, якщо воно не здійснить санаційних заходів; $Z < 0$ – підприємство є напівбанкрутом.

А.В. Матвійчуком запропоновано таку модель оцінки:

$$Z = 0,033X_1 + 0,268X_2 + 0,045X_3 - 0,018X_4 - 0,004X_5 - 0,015X_6 + 0,702X_7$$

де X_1 – відношення оборотних активів до необоротних активів;

X_2 – відношення чистого доходу від реалізації до поточних зобов'язань;

X_3 – відношення чистого доходу від реалізації до власного капіталу;
 X_4 – відношення підсумку балансу до чистого доходу від реалізації;
 X_5 – (Оборотні активи — Поточні зобов'язання) / Оборотні активи;
 X_6 – (Довгострокові зобов'язання + Поточні зобов'язання) / Баланс;
 X_7 – Власний капітал / (Забезпечення наступних витрат і платежів + Довгострокові зобов'язання + Поточні зобов'язання).

Залежно від значення Z прогнозується така ймовірність банкрутства: якщо під час оцінювання фінансового стану підприємства отримано значення $Z > 1,104$, то це свідчить про задовільний фінансовий стан та низьку ймовірність банкрутства. Зі збільшенням значення Z підвищується стійкість стану компанії. За значення $Z \leq 1,104$ виникає загроза фінансової кризи. Відповідно зі зменшенням Z росте загроза банкрутства аналізованого підприємства [4].

Взагалі, будь-яка модель даватиме надійні результати лише за стабільних умов функціонування об'єктів, котрі досліджуються. А це не характерно для вітчизняних підприємств. Тому потрібно працювати над моделями, які б враховували і специфіку галузей і мінливу політико-економічну ситуацію в Україні.

Список використаних джерел

1. Кодекс України з процедур банкрутства: від 21.10.2019 р. № 2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19>.
2. Янковець Т.М., Чернюк Ю.В. Порівняння сучасних моделей діагностики ймовірності банкрутства підприємства: закордонний та вітчизняний досвід. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 20. с. 58-62.
3. Терещенко О.О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: монографія. К.: КНЕУ. 2006. 268 с.
4. Матвійчук А.В. Нечіткі, нейромережеві та дискримінантні моделі діагностування можливості банкрутства підприємств. Нейронечіткі технології моделювання в економіці. 2013. № 2. с. 71-118.